

Det Kongelige Nærings- og
Fiskeridepartement
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo
postmottak@nfd.dep.no

Deres ref.: 19/3879-1

Vår ref.: 19/06860

Dato: 30.08.2019

Høringsvar vedr. forslag til «Bekjempelsesplan for pankreassykdom (PD)».

Innledning

Planen som er på høring har til formål å gi en oversikt over de faglige rammene som ligger til grunn for forvaltningen av PD i Norge. Den gjennomgår målet med håndtering av PD, og hvordan dette er tilrettelagt gjennom ulike forskrifter og annet lovverk. Dokumentet er således en veiledning til Mattilsynet og andre aktører i hvordan risiko for spredning av PD-smitte skal vurderes, samt hvilke vurderinger som skal legges til grunn for vedtak og bestemmelser. Det er ikke som sådan noen forslag til endringer av gjeldende regelverk, bortsett fra at det foreslås å legge til et nytt annet led i §8 i PD-forskriften. Det er en presisering av bestemmelser som allerede er gitt i Matloven, og hvordan dette skal forstås i sammenheng med PD-bekjempelse. Veterinærinstituttet har ingen innvendinger til den foreslåtte endring av §8.

Regelverket som ligger til grunn for den planen som nå er på høring, har tidligere vært til høring, og har vært grundig behandlet av Veterinærinstituttet, gjennom høringssvar og bestillinger fra Mattilsynet og NFD.

Veterinærinstituttet ønsker å komme med noen overordnede kommentarer vedrørende bekjempelsen av PD og hvordan dette er behandlet i regelverk.

Bakgrunn

I PD-forskriftens §1 fremgår det at «*Formålet med denne forskriften er å redusere konsekvensen av pankreassykdom (PD) i en PD-sone, å hindre at PD etablerer seg i en overvåkningssone og å begrense utbredelse av de enkelte subtype av Salmonid alphavirus (SAV).*»

I bekjempelsesplanen som nå er på høring, utdypes det at et av målene er bekjempelse av PD.

Veterinærinstituttet stiller seg kritisk til om dette målet kan oppnås ved hjelp av den nåværende strategien og de bestemmelsene som allerede finnes.

I loven om dyrevelferd sidestilles oppdrettsfisk med andre husdyr, slike som ku, høner og hunder. Velferden til den enkelte fisken er derfor i prinsippet like viktig som for ethvert annet husdyr. Det følger av dyrevelferdsloven at enhver som holder husdyr har plikt til å sørge for at deres helse og velferd ivaretas. PD er en alvorlig sykdom som angriper og ødelegger bukspyttkjertelen og gir skader i hjerte og muskel. Dette kan føre til død, men det er også utenfor tvil at fisk som er rammet av PD har dårlig velferd. PD gir også betydelige tap for industrien i form av dødelighet, redusert produktkvalitet, samt økte kostnader til tiltak.

Veterinærinstituttet mener derfor at det bør være en strategi for aktiv bekjempelse av PD også i de områdene der det nå er endemisk. Dagens strategi, som bygger på å hindre eller bremse videre smittespredning, samt frivillig bekjempelse, er etter Veterinærinstituttets mening ikke i tråd med bestemmelser i dyrevelferdsloven.

PD har vært regulert gjennom forskrifter siden 2007. Det ble den gang fastsatt en PD-fri sone for området sør for Rogaland og nord for Hustadvika i Møre og Romsdal. Listeføringen hadde som konsekvens at påvisning av PD utenfor sonen medførte bekjempelsestiltak med sikte på å utrydde smitten. Det oppsto sporadiske tilfeller i alle fylker nord for sonen fram til 2011, og den gjennomførte saneringen var vellykket for alle utbruddene. Det er sannsynliggjort at enkeltutbruddene hadde sammenheng med transport av smolt fra

Vestlandet. Suksessen ved strategien med «stamping out» kan illustreres med at det fortsatt ikke sees utbrudd med SAV3 nord for Hustadvika.

I 2011 ble det for første gangen oppdaget infeksjon med SAV2 i Sør-Trøndelag. Veterinærinstituttet utførte da en vurdering av den økonomiske kost-nytte verdien av den daværende utslaktningsstrategien mot en strategi der en ikke slakter ut. Beregningene viste at utslakting av første lokalitet med SAV2 ville være lønnsomt i et scenarie der minst tre eller fler lokaliteter fikk sykdomsutbrudd om det ikke ble gjennomført utslakting. En smittespredningsmodell ble også benyttet for å sammenligne de to strategiene. Simuleringen viste at antall utbrudd nord for Hustadvika ville ligge på omkring fem per år i den neste femårsperioden med den daværende utslaktningsstrategi, mens det ville øke til mellom 13 og 14 lokaliteter per år i løpet av perioden ved en strategi uten utslakting. Som kjent, har det siden 2013 vært mellom 50 og 65 tilfeller av PD forårsaket av SAV2 hvert år. Disse kunne trolig ha vært unngått, om en hadde fastholdt utslaktningsstrategien ved de første påvisningene i 2011.

I stedet ble det i forskrifts form opprettet en ny "endemisk sone" fra Hustadvika og nordover til grensa mellom Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, med etablering av PD i sør-Trøndelag til følge. I den nye forskriften fra 2017, ble denne nye «PD-grensen» ved Skjemta stadfestet. I 2018 var det flere utbrudd av PD i området rundt Bindal sør i Nordland, som i stedet for å bli håndtert ved utslakting, ble håndtert ved opprettelse av et kontrollområde. Der fikk fisk infisert med PD lov å stå i sjø frem til planlagt slakt. Det gjenstår å se om denne strategien får konsekvenser for spredning videre nordover.

Forslag

Veterinærinstituttet mener, at denne håndteringen av utbrudd utenfor endemisk sone, gjentatte ganger har medført økt risiko for videre smittespredning og utvidelse av endemisk sone. I forskriften fra 2017 er det åpnet opp for at fisk kan bli stående i sjø frem til slakt, såfremt smittespredningsrisikoen vurderes som lav, noe som trolig har medvirket til spredningen nordover. Det at det skal gjøres risikovurdering og vurdering av forholdsmessigheten ved utslakting i forbindelse med hvert sykdomstilfelle, forsinker prosessen, og reduserer effekten av utslakting. PD er en svært smittsom sykdom, og utslakting bør gjennomføres så raskt som mulig for å redusere risikoen for videre smittespredning - risikoen øker med den tiden smittet fisk blir stående i sjøen.

Med forskriften fra 2017 ble det innført et omfattende prøvetakingsregime, der alle lokaliteter, uansett antatt risiko for smitte eller videre spredning, skal prøvetas hver måned. Formålet er å ha kontroll på situasjonen. Denne prøvetakingen har gitt oss god bakgrunn for å kunne si noe om hvilke områder som faktisk er fri for SAV per i dag. Det har også vist seg, at det er en del (rundt 20) tilfeller i 2017 og 2018, som ikke hadde blitt oppdaget ved den vanlige overvåkingen. Imidlertid bør det gjøres en kost-nytte vurdering av den nåværende prøvetakingen, der det spesielt blir lagt vekt på risiko for introduksjon av smitte, kontra kostnadene som bæres av den enkelte næringsaktør ved prøvetaking.

Med bakgrunn i ovenstående, ønsker Veterinærinstituttet å gjenta det vi skrev i høringsvar til PD forskriften i 2017: «PD er en alvorlig smittsom fiske sykdom og offentlig regulering med mål om å bekjempe PD, er det alternativet som vil sikre den beste fiskehelsen og fiskevelferden». Veterinærinstituttet mener at det bør utarbeides en langsiktig, nasjonal bekjempelsesplan for PD. Denne planen må bygge på all tilgjengelig kunnskap om smittespredning og bekjempelse, og utarbeides i samarbeid med næringen. En slik plan bør definere en tidshorisont for når PD skal være utryddet i ulike områder av landet. Dette kan holdes opp mot regjeringens mål om en femdobling av produksjonen. Veterinærinstituttet og andre kunnskapstøtteorganer kan bistå med blant annet:

- Utpeke områder/soner for bekjempelse av PD
- Kost-nytte beregninger på effekten av slik bekjempelse, både på område- og nasjonalt nivå
- Forslag til størrelse og utforming av bekjempelsessoner og branngater
- Opplegg for prøvetaking for å sikre frihet for PD etter utrydding i enkeltområder

NFD og Mattilsynet må bistå med utarbeidelse av regelverk. Dette bør være basert på koordinert drift og brakklegging i tilstrekkelig store soner, med tilstrekkelige branngater, samt tilrettelegging for alternative lokaliteter i andre områder for aktører som rammes u hensiktsmessig av koordinert brakklegging. Med en langsiktig plan vil det i stor utstrekning være mulig å unngå store økonomiske konsekvenser for den enkelte aktør.

Veterinærinstituttet har i tidligere høringsvar påpekt det uforholdsmessige i at en oppdrettsaktør blir pålagt utslakting inne i endemisk sone når det påvises subtype av virus som ikke er vanlig i området, men har forståelse for målet om å begrense utbredelsen av de to subtypene av SAV innenfor endemisk område for PD med dagens kontrollregime. Dersom strategien med forsinkelse av spredning og reduksjon av tap ble supplert med eller erstattet av en bekjempelsesplan, ville det ikke lenger være noen mening i å opprettholde

separate endemiske soner for SAV2 og SAV3. Ressurser til prøvetaking og/eller subtyping av virus, samt til saneringer av utbrudd inne i endemisk sone, kunne med fordel kanaliseres til en planmessig bekjempelse av PD - begge subtyper.

Spesifikke kommentarer til planen som er på høring:

På side 5 i selve bekjempelsesplanen står det «Samtidig går det fram av en nylig publisert studie (Haredasht et al., Veterinærinstituttet, 2018) at den viktigste risikofaktoren for spredning av PD synes å være brønnbåtbevegelser fra et PD-smittet anlegg til anlegg som i utgangspunktet er fri for sykdommen.» Denne studien evaluerte kun risikofaktorene brønnbåtkontakt, båtkontakt og sjødistanse, men ikke faktorer som hydrodynamiske forhold, biosikkerhet ved anlegget med mer. Da det ikke kan utelukkes at andre, umålte faktorer er av betydning, foreslår Veterinærinstituttet at setningen modifieres til «Samtidig går det fram av en nylig publisert studie (Haredasht et al., Veterinærinstituttet, 2018) at en viktig risikofaktor for spredning av PD synes å være brønnbåtbevegelser fra et PD-smittet anlegg til anlegg som i utgangspunktet er fri for sykdommen.»

På side 29, avsnitt 2.2 «Krav til prøvetaking ved mistanke om PD, jf. §6»: Her står det at prøver for å verifisere mistanke skal sendes til Veterinærinstituttet. Imidlertid avviker praksis noe fra denne bestemmelsen. Av 101 lokaliteter med mistanke om PD i perioden 1/1-29/8-2019, har Veterinærinstituttet bare mottatt prøver til verifisering ved histologi fra 65 lokaliteter. Kravet om at prøver sendes til Veterinærinstituttet som er Nasjonalt referanselaboratorium for PD, bør etterleves.

Det er i planen beskrevet, at det er krav om subtyping av prøver, men det er ikke stilt noen krav til denne subtypingen. Veterinærinstituttet foreslår, at det spesifiseres hvordan subtyping skal foregå og hvor mange prøver fra hvilke prøvetakinger som skal subtypes. Det bør gjøres en utredning for å finne metode som sikrer størst sannsynlighet for å identifisere korrekt subtype.

Med hilsen

Edgar Brun
Avdelingsdirektør
Avdeling for fiskehelse og velferd

Britt Bang Jensen
Seniorforsker
Seksjon for epidemiologi